

Q O B O R I N O S I V G E A P A R B I A N D
C A I N E C A N D P E O R A Z A
P A R V N D E N C A S A S I N C A N D

V
C
A
R
V
L

S I A M A B A C M I S T A M A N C E N A W Z A S I O R O

SUMARUL:

Dascălița (poesie)	<i>Nic. Otavă.</i>	După bătaie (sonet) ...	<i>A. Cîmpean.</i>
Studiile dlui L. Săineanu	<i>Dr. Gh. Alexici.</i>	Foi răzlețe (I. A. L. Bră- tescu-Voinești)	<i>Dr. S. P.</i>
După suferința ernei (poesie)	<i>H. Frollo.</i>	Din Castel	<i>Isis.</i>
În pețite (schiță)	<i>Horia P.-Petrescu.</i>	Ilustrații: <i>Werestchagin.</i> «Părăsit» și «Apoteoza războiului».	
Tragedia omului (trad.) ...	<i>Oct. Goga.</i>	Cronică și notițe. Cărți și reviste. Poșta red.	

ABONAMENT:

Abonamentul se plătește înainte! Pe un an: 12 cor.; pe $\frac{1}{2}$ an: 6 cor.
Pentru învățători, preoți săraci și studenți, : numai pe un an: 7 cor. În România:
un an: 16 lei; $\frac{1}{2}$ an: 8 lei. Pentru preoți învățători și studenții din România, numai
pe un an 12 lei. Un număr 50 bani, în România: 65 bani.

On. restanțierii pe anul 1902, 1903 și 1904. sînt rugați a ne trimite abo-
namentul.

On. abonenții sînt rugați a ne comunica adresa exactă și completă pe verso cu-
ponului dela mandatul poștal, împreună cu numărul de expediție de pe adresă.

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor, sînt rugați a ne trimite
cite un exemplar. Rugăm în deosebii pe autorii din România.

DĂSCĂLIȚA.

Cînd tremurîndu-și jalea și sfiata
 Un cînt pribeag îmbrățișează firea
 Și-un trandafir crescut în umbră moare
 Și soare nu-î să-î plîngă risipirea,
 Eu plîng atunci, căci tu 'mi resai în zare
 A vremii noastre dreaptă muceniță,
 Copil blajin, cuminte prea de vreme
 Sfielnică, bălaie dăscăliță.

Ca strălucirea ochilor tăi limpezi
 Poveste nu-î mai jalnic povestită,
 Tu ești din leagăn soră cu sfiata
 Pe buza ta n'a tremurat ispită.
 Cununa ta de zile și de visuri
 Au împletit-o rele ursitoare,
 Ca fruntea ta, nu-i frunte de zăpadă
 Și mină nu-î atîtea știutoare.

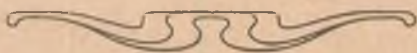
Moșnegi ceteți ai cărților din strană
 Din graiul tău culeg învățătură,
 E scrisă par'că 'n zimbetele tale
 Seninătatea slovei din scriptură.
 În barba lor, cărunță ca amurgul,
 Ei strîng prinosul lacrimilor sfinte,
 Căci văd aievea întrupat ceaslovul,
 În vorba ta domoală și cuminte.

La tine vin nevestele să-și plîngă,
 Feciorii lor în slujbă la 'mpăratul,
 Și tu ascunzi o lacrimă 'ntre slove
 În alte țări cînd le trimiți oftatul . . .
 Și fete vin să le 'nflorești altița,
 La pragul tău e plină ulicioara
 Și fetele își șopotesc în taină :
 Ce mină frumoase are domnișoara.

. . Și mîngăind copiii altor mame
 Te sîngi zimbînd în calea ta fecioară,
 Iar' căpătîiul somnului tău mașter
 De-un vis deșert zădarnic se 'nfioară.
 Tu par'c'auzi cum picură la geamuri
 Un ciripit de puî de rîndunică
 Și-un gînd răzleț îți înferbîntă tîmpla
 Cu tine adoarme-o dulce, sfîntă frică . . .

Sfios amurgul toamnei mohorîte
 Își mișcă 'ncet podoaba lui bolnavă,
 Ca din cădelniți fumul de tămîie
 Prelung se sbate frunza din dumbravă.
 Tu stai în prag și din frăgar o frunză,
 La sînul tău s'a pogorit să moară,
 Iar' vîntul spune crengilor plecate
 Povestea ta frumoasă domnișoară . . .

Nic. Otavă.

STUDIILE DLUI L. ŞĂINEANU.

În nrul I. (1904) din revista «*Transilvania*» a apărut un studiu de dl Iosif Popovici despre lucrarea dlui Lazăr Şăineanu: «Influenţa orientală asupra limbei şi culturei române» (Bucureşti, 1902.) În cele ce urmează, în interesul adevărului, aflăm de lipsă a îndrepta unele greşeli din darea de samă a dlui I. Popovici, amintind, că o dare de samă amănunţită, scrisă de noi, va ieşi în curînd în «*Revue orientale pour les études ouralo-altaïques*» (Budapesta).

Dl Iosif Popovici în studiul său ne învaţă, că din punct de vedere fiziologic avem sunetul turcesc *ö* şi maghiar *ő*, cari să desvoaltă în româneşte în *io* şi *iu*, de es. turc.-*kör* > rum. *chior-cior*, turc. *karagör* > rum. *caraghior*, până aici mai trece faţă de turcisme, ceace însă zice despre magy. *bös* > rum. *bios*; magy. *böség* > rum. *biuşag*, nu se poate aproba de loc. — Al nostru *bios* n'are de a face cu maghiarul *bös*, pentru-că asemenea cuvînt unguresc nici nu există. *Bios* este o formare românească din cuvîntul *biu*, care la rîndul său e o împrumutare din magh. *bév*. Avem la îndemînă o mulţime de date din literatura veche pentru *biu*, *bios* şi *biuşug*, *bişug*, dar numai cîteva vom cita: «Băsădui de *biu* pînă la zori: *satisque allocutus usque in lucem*» (Sbiera Cod. Vor. p. 16 şirul 14); «Nu lua doamne dela noi dhulū tău, ce ne da întrămarea cea de *biu* a credinţii dereapte» (Bariţ Cat. Calv. p. 77); «*bios*: reich, reichhaltig, fruchtbar, gesegnet» (Iser: *Wörterbuch*); «abundans» (Alexi: Gramatica daco-romana sive valachica, p. 247); «*dives uber fertilis*», (Lexicon Bud.); «Avem *bişugū* mare în sfînta ta casă. (Dosoftel: Psalt. p. 120); «De tine pămîntul să adapă şi de *bişug* nime nu să scapă» (idem p. 207 şi pp. 358, 377, 391); «Pentru noi Dumnezētū să grijaşte şi cu *bişuguri* ne blagosloveaşte (idem p. 397 şi 433.) «In pace lină şi în *biuşug* mare am trăit» (Sicriul de aur în Ţipar: Analecte, p. 114) etc.

Conclusia trasă de dl I. Popovici «din raporturile *ö—iu*» nu e decî nici decum «din punct de vedere fiziologic o corelaţiune perfectă. «*Bios* şi *biuşug* nu sunt din *bös* şi *böség*, ci din *bév* şi *bévség*. Ţinem să îndreptăm din acest prilej o greşală, destul de înrădăcinată în filologia noastră, că anume forma *belşug*: *abondance*, *ri hesse*, *superfluité* (Cihac. Dicţ. II 481,) este din *bişug* cu *inorganicul* «*l.*» Dl Haşdeu în «Cuvintele din bătrîni» scrie următoarele: «*Bişug*, ung. *böség*, cu trecerea normală a finalului *ég*, la romîni în *ug*, ca şi'n *mesterség*, *meşteşug*; *betegség*, *betesug* et. Astăzi se zice

belşug sau *bilşug*, cu *inorganicul* *l.*» (Ip. 270) A. Odobescu (Michnea-vodă, p. 37) zice «Toţi grofii şi nemeşii din Sibii şi de prin prejur alcătuiau o curte, care se bucura de *bilşugul* şi traiul domnesc al voivodului maril.» Ţipar (Princi. 271). «Ce e *imbilşugarea* ungro-vlachilor nostri? Ardelenii-ungureni zic pe multe locure *biuşug* sau *gliuşug* dela ung. *böség*, — ci *bilşug*, *bilşugare* sunt ale fraţilor delinga Dumboviţa.» Bariţ (Cat. Calv. 121): «*Imbelşugare*, ce să mai aude şi în România, seamănă tare cu *böség* unguresc.» etc. *Budenz* în vocabularul său comparativ «*Magyar-ugor szótár*» arată, că forma de azi a cuvîntului ung. *böség* odinioară a trebuit să existe ca *belség*, precum dovedeşte şi cuvîntul *melység* (=adîncime), dar n'a putut să aducă măcar unică dovadă pentru sprijinirea părerii sale. În «*Nyelvör*» (XV. 509.) am publicat onotită, în care prin al nostru *belşug* am arătat, că *Budenz* are deplină dreptate şi am dat o pildă din codicele unguresc de *Keszthely*, unde aşişderea să scrie «*bölség.*» «*Belşug*»-ul nostru este un monument vechiu pentru limba uigurească, care a trecut în limba română, cînd încă ungurii au rostit cuvîntul ca *belség* (*bilşug* e din forma «*belség*»).

Din cele scrise pînă aici reiese vederat, că dovada pentru trecerea lui *ö* în *iu* e cît se poate de nenorocit aleasă; «comunitatea turco-maghiară», pe care pune atîta pond dl I. Popovici şi despre care zice, că «ne poate da indicaţiuni foarte preţioase referitoare la faptele fonetice», din dovezile amintite nu se adevereşte de loc şi rămîne, ca dl I. Popovici să o sprijinească cu alte dovezi mai «cumpenitoare». Îl asigur însă, că dacă va isbuti să dovedească acest lucru, în prima linie filologia maghiară i va datora cea mai mare mulţumită.

Scrie dl I. Popovici, că dl Şăineanu «poate prin hazard» citează «nume ca *Vámber*, *Kúnos*, dar uită a pomeni pe *Budenz*, *Simonyi*, *Munkácsi*, *Setälä*, cari formează sufletul cercetărilor de acest fel». Nu, dle Popovici, *Vámber*, dar mai cu samă cel mai erudit turcolog ungar, colegul meu dela academia orientală din loc, dl *Kúnos* «formează sufletul cercetărilor de acest fel», căci repositul *Budenz*, întemeietorul studiilor ural-altaice în Ungaria, s'a îndeletnicit cu studiul limbelor fino-ugrice şi foarte puţin cu cele turco-tatare, ci numai întru cît a avut nevoie de ele la cercetările sale. În discuţia mare cu *Vámber*, ce e drept, a dovedit o vastă erudiţie de turcologie, cînd i-a arătat lui *Vámber*, că limba uigurească apar-

ține familiei fino-ugrice și nu grupului turco-tatar. Este cunoscut, că în discuția aceasta Vămbéri a rămas pe jos, dar nu mai puțin să știe, că Budenz în viața lui a fost și rămâne pentru totdeauna părintele studiilor ural-altaice în Ungaria. Ca fostul lui elev datoresc memoriei sale, ceea ce dacă ar trăi, ar face-o singur cu ambele mâni, ca să-l apăr de bănuiala, că «formează sufletul» cercetărilor turco-tatare.

Dl Simonyi se îndeletnicește în special cu limba maghiară, cu trecutul ei și cu gramatica istorică ungurească; este unul dintre redactorii vocabularului istoric maghiar. Ca profesor la universitate ocupă catédra specială pentru limba ungurească, iar cea pentru limbele ural-altaice o ține dl I. Szinnyi. Munkácsi încă să îndeletnicește tot cu limbele ural-altaice, mai cu samă cu vogulă și voteacă; numai în timpul din urmă cu limbele turco-tatare și numai a parte cu cea osmanli. El și dl I. Kúnos sînt încredințați din partea Academiei maghiare, să scrie despre elementele turcești din limba ungurească. Elementele vechi, ce au intrat încă în Asia, le scrie Munkácsi, iar cele osmanli dl Kúnos. Specialitatea dlui Munkácsi este constatarea legăturilor vechi (încă din Asia) ale limbilor turco-tatare și asiatice cu limba ungurească. Dl Setälä asemenea nu face parte din «sufletul cercetărilor de acest fel», căci ca profesor la universitatea din Helsingfor are ca specialitate limbele fino-ugrice și numai întru cât are trebuință de cele turco-tatare își întinde activitatea și asupra lor. A bună oară precum un filolog român e silit să cunoască limbele romanice, rezultatele slavisticii moderne, etc.

Iliș n'are de a face cu «ülés» și un «élés» există în maghiară (dl I. Popovici scrie: «cuvînt ce nici nu există în maghiară»). Pe p. 595—596 din vocabularul istoric unguresc poate afla o sumedenie de exemple. Al nostru «élés» este ungurește *élés*, ceea-ce nici autoritatea dlui I. Popovici de a șterge acest cuvînt din limba ungurească, nu poate micșora. Îl mai poate găsi și în vocabularul lui Iosif Szinnyi: «Magyar Tájszótár» (p. 478, Budapesta, 1893).

În «Palia» cetim următoarele: «Luo toată marha și ilișoul» (37. Biblioteca Museului Național din loc). *Ülés* însămnă după «Dicționarul unguresc-romînesc» de Gherghe Bariț (Brașov, 1869) «ședere, scaun, șef, bancă, ședință, clocire». Vă rog puneți ori-care cuvînt dintre echivalentele «*ülés*»-ului în frasa citată din *Palia*

și veți vedea cu ce vă alegeți — urmînd știința dlui I. Popovici. Puneți încă echivalentele lui «*élés*» și o să vă încredințați numai decît, că *iliș* al nostru este din ung. «*élés*»: 1. vita: leben; 2. annona, victualia: lebensmittel. Sau în următoarea frasă dintr'un document datat în Iași la 1603: «Da imaet ot gospodstvami slobozdenie na tri leti ni iliș platiti» (Hașdeu: Arch. Ist. I, 117). După povața dlui I. Popovici cuvintele aceste ar trebui să-le înțelegem așa, că bietul om a căpătat slobozenie, ca trei ani de zile să nu plătească... dați-mi voie să vă rog: puneți unul dintre echivalentele romîne ale ung. *ülés*.

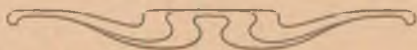
Cînd eram om mai tinăr, în anul 1888, am scos o carte despre elementele ungurești ale limbei romîne. De atunci ș'a perîndat o bună bucată de vreme și eu m'am făcut om mai așezat și cunoștințele mele s'au mai sporit. Materialul de atunci a crescut binișor și am de gînd să tipăresc acest studiu într'o prelucrare nouă, cînd apoi voi publica și celelalte date de urma lui «*iliș*» în literatura noastră veche. Cel ce a adîncit numai cît de cît instituțiile vechi ale celor două principate și cunoaște hrisoavele, etc. bătrîne, e numai decît în curat, că «*iliș*»-ul n'are de a face cu *ülés* (din care avem provincialismul folosit în părțile ungurene: *ilis*: wagensitz), ci cu ung. *élés*. *Iliș* (anc.) împot en nature (Fr. D am é: Nouveau Dict. roumain-français), adecă a fost o dare ce să plătea în natură (nu care cumva să credeți, că cu ecvivalentele romîne ale «*ülés*»-ului, cum zice dl I. Popovici).

Cu i m a ș lucrul e cam încurcat. Dl I. Popovici zice, că «nu poate să să derive din magh. n y o m á s» (p. 23). *N y o m á s* în vechia ungurească înseamnă: «pascua câmpi, pascua câmpi libera, ager compascuus: weide (Cfr. Vocabularul lui Szarvas-Simonyi, p. 1055), în ungureasca de azi tot atîta pretotindenea (Cfr. și vocabularul lui I. Szinnyi. I, p. 1555). E drept, că trecerea silabei *n y o m á s* în *î e nișel* greș de esplicat, dar vîjirea asta bătătoare la ochi a cuvîntului unguresc cu *imaș*-ul nostru, care n'are altă etimologie, ne silește să stăruim la obîrșia ungurească a cuvîntului.

Dr. Gheorghe Alexici.

*

Din partea dlui dr. Gh. Alexici primim acest articol, căruia i facem loc în speranța, că nu vom stîrni prin el afară de folos supărări de nici un fel. *Not. red.*

DUPĂ SUFERINȚA ERNEI.

(după F. W. Weber.)

După cruda, lungă iarnă
Doinele de mult uitate
Se trezesc încet în peptu-mi
Și imi cer a fi cîntate.

Doine de demult uitate,
Azi în peptu-mi se deșteaptă.
Ce nu-mi dai iubită mierlă,
Vocea ta cea înțeleaptă,

Ca să cînt ce-mi spuse teiul
Și stejarul, cînd spre sară,
I-auziam șoptind în taină
Lungî și dragi povești de vară ?

Ce mi-au zis trecînd în grabă
Vorbărețele izvoare,
Copilite făr' astîmpăr'
Și de basme știutoare.

Și misterele pădurii
Povestite numai mie,
De pitici cari aî în scorburi
Mica lor gospodărie,

Apoi șoaptele surprinse
Pe livezile 'nflorite,
Noaptea cînd steteam la pînda
Zinelor îndrăgostite.

Și a undelor în spume
Mînioase frămîntare,
Toate vor să se îmbine
Într'un singur cîntec mare.

Numai bufnița bătrînă
Și cu penele umflata,
Bombănind îmi tot vorbește:
—«Lasă cîntecele, frate!

«O! puțin ciștig ți-adeuce
Glasul unei vechi flașnete,
Mult mai dulce-î astăzi cîntul
Sclipitoarelor monete.

«Pentru mine 'ntîia grijă
E să-mi văd de sănătate
Pune-ți sfeclă în grădină!
Samăna în cîmp bucate!

«Pune cartea muceziță
Ca să arză sub căldare,
Noi de lemne-avem nevoie
De cărbunî și de mișcare.

«Munții tăi de hîrtioare,
Scumpe, putrede mormanuri
Ca să aib' un rost odată,
Las' să arză sub cazanuri.

«Numai tabla de 'nmulțire
Roata, vechea nicovală
Și ciocanul să trăiască!
Restul nu-î decît spoială.

«Restul arză la olaltă
Cu o pară cît mai mare,
Ca să fiarbă apa 'n clocot
Și să iasă din căldare.

«Și-ale lumii elemente,
Risipite, depărtate,
Să se lege cît mai grabnic
Într'o strîiasă unitate.

«Căci aceasta este marea
Țint'a vremii viitoare
Și mișcarea va aduce
Libertatea 'ntre popoare.

«Lasă doina, doina astăzi
N'are trecere băiete!
Mult mai dulce e cîntarea
Sclipitoarelor monete.» —

—«Babă bufniță! tu care
Cîntî mișcările eterne,
Și ești duhul necredinței
Al ideilor moderne,

O! tu ai voi să spulberî
Lumea cît i ea de mare
Ca s'o vîri într'o retortă
Și să-î scoți orî-ce suflare

Și în brațele lui Moloch
Ai împinge-o cu de-asila
Ca să se topească 'n flăcări
După cum a zis Sibila.

O! Te știu pizmașă buhnă!
Dar în ciuda ta haină
Tot mai e'ntr'un colț al lumii
O minune de grădină,

Și în ea rêsar prin farmec
Rozele încîntătoare
Și în ciuda-ți înflorește
Crinul alb iubit de soare.

Iar în peșterile sfinte
Și'n poiana înverzită
Floarea-albastră tot mai crește
Și visează liniștită.

Păduricea tot resună
Într'a serii pace s'intă,
Iară mierla sus în aer
Tot mai cîntă, tot mai cîntă.

Și în crîng privighetoarea
În necazul pizmei tale
Tot își va mai spune cîntul
De plăcere, s'au de jale.

Îl va spune fiecărei
Primăveri redeșteptate,
Cît o roză va mai crește
Și o inimă va bate.

Hildebrand Frollo.

ÎN PEȚITE.

— Schiță. —

Lui Zacharie.

Abia mai putea sta locului Naie de nerăbdare. Își mototolea musteața între degete și timplesle i băteau de credea, că se aude cale de zece poști.

În sfîrșit s'a apropiat și oara cinei. Și-a îmbrăcat mînușile nervos, s'a mai uitat încă odată în hîrbul de oglindă, și-a dat peste păr și giletică cu parfum, și a plecat.

Și-acum iată-l, că bate în ușe la viitorii sei socrii, la domnu Traian Georgescu, pensionar dela oficiul de dare, și la nevastă-sa.

Părinții Leonorii tresăriră ca scuturați de o mină nevăzută.

Tata-și puse tacticos ochelarii pe masă — tocmai cetise știrile cele mai nouă de pe cîmpul de luptă (era războiul Burilor cu Englezii) — își scoase mangetele la iveală din ascunzătoare mîneșilor și tușind una se apropie de ușa.

Mama făcu flacăra lămpii mai mare, «să fie mai sîrbătorește în odaie,» se uită încă odată cu mare băgare de seamă la masa așternută, la cele 4 tacîmuri de argint, la garafele pline cu vin roșu, la florile din păharu lui «domnu Naie», și netezindu-și neîncetat șorțul de gală, cusut de Leonora în «pension,» înaintă cu pași mărunței pînă lîngă bărbatul ei.

Afară Naie-și repeta în memorie frazele învățate din «codul manierelor elegante» și să căznea să-și aducă aminte de un cuvînt, căci altfel s'ar fi dus pe copcă întreagă splendoarea de propoziție.

Și tocmai atunci auzi din lăuntru:

— Poftiți!

Naie era băiat umblat în lume. Fusese de mai multe ori la teatru, în orfee, avea o ținută eroică, vrednică de un Făt-Frumos. Nu degeaba a trecut în Romînia de a trăit doi ani de zile în București, în orașul de pe malul Dîmboviței, nu de geaba a cetit din doască în doască «emoționantele» romane ale domnului Herz, dîndu-și ultimul bănișor pentru literatura romînească, — acuma, cînd voia să se însoare și venise anume pentru asta în Ardeal, mirosind zestrea Domnișoarei Leonora, acuma iată-l . . . a înaintat frumușel, cu aripile pardisiului aruncate în lături, cu jobenul strîns în mină, a făcut un compliment plin de respect și la un un moment dat, s'a desbrăcat de pardesiū.

Păcat, că fraza, pe care o frămîntase în minte înainte de a intra și-a perdut-o în vre-un buzunar al pardisiului, dar i-a fost destul să îngîne:

— «Conform promisiunii, mă prezent» . . .

— și fața tatii și a mami s'au înviorat ca la poruncă.

Căci trebuie să știți, că părinții Leonorii, erau încîntați de «domnu Naie». Deja dela vizita de azi dimineață, cocoanii Lucșiții i jucau ochii de voie bună gîndindu-se la viitorul Leonorii.

S'o ducă «domnu Naie» în București! Să trăiască fată-sa în orașul ăla, ca 'n povești! Numaî gîndul la asta o făcea să tresalte de bucurie.

Da nici Naie nu și-a aruncat ochii 'n sec. «Soacră-sa», «coana Lucșița» era femee de pus în sîn de bună ce era, umbla prin casă ca un

făcăleț, dereteca ca o roabă de cum se crăpa de ziuă, de fier să fi fost și nu putea să facă mai multe.

Și cum e mama, așa s'o face și fata! Asta-i lege. «Domnișoara Leonora, nu-i vorbă — avea mîinile mai albe — fusese în pansion vre-o 3 ani de zile, — avea fața mai palidă, mai ne-bătută de soare, avea mersul mai tiptil, mai legănat, — dar toate astea se vor îndrepta: mîinile și fața s'or prăji ele de arșița soarelui, fata mamiî va umbla mai repede, mai cu zor, numai să mai treacă «un pic de vreme». Nu-i vorbă, avea ea și nește visuri copilărești, învățate deja de pe băncile pansionului, dar o să-i treacă ei gărgăuniiî ăia cît de curînd.

Așa-i spusese lui Naie «domnu Tata», în convorbirea ce au avut-o după prînz, la pre-umblarea pe livadă.

Și Naie mai că nu-și eșea din piele de bucurie, că a dat peste așa noroc.

I plăcea lui Nae de minune — deja dela prima vedere — odaia asta prietenoasă, oglinzile astea de moda veche — apoi mescioara din mijlocul odăii, luminată de flacăra liniștită a lămpii cu paravan roșu, jilțurile cu brațele deschise par'că numai pe seama lui — și-și făcea deja planu 'n cap ce să mai cumpere în colțul dinspre fereastră, rămas gol. Căci, privind el toate astea cu de-amănuntul, uitîndu-se și în fața socrilor, l-a cuprins un gînd, care-l făcea să zimbească mulțumit: «Pe oameniiî ăștia poți să-i întorci pe deget, cum îți place. N'ai decît să-ți caști gura și vor rămînea încremeniți de ce aud și ce văd». Și gîndul ăsta-i dădea puteri nouă.

Nu era Naie cine știe ce deștept — ba își dădea de multe ori în petec, — dar aici, în apropierea cocoanii Lucșița ai fi crezut, că e stăpîn peste înțelepciunea lui Socrat.

Nici cocoana Lucșița nu era leneșă cu vorba, ba te descosea cum se cade. Ochiî ei mici, mărunței, te străbăteau până în baierile inimii și cite o întorsătură de vorbă te băga în răcori dacă aveai ceva pe suflet. Asta o mirosise deja Naie și căuta să-i găsească slăbiciunile, să înceapă să-i facă toate pe voie.

Abia se așezară în jurul mesei și ușa dinspre bucătărie se deschise repede.

Înaintea lui Naie era Leonora. O fetișcană,

de 16—17 ani, drăguță de să-i fi căutat pereche în toate romanele cetite de «domnu Naie» și n'ai fi găsit, — în sfîrșit o «domnișoară» cum vă puteți închipui mai frumoasă. În părul ei negru de pe la tîmple se vedeau urmele ferului — voise să-și încrețească părul — dar de sigur s'a căznit zădarnic, se ostenise și s'a lăsat de încrețit.

«Bună seara, dle Naie!» i-a spus Leonora intrînd și Naie par'că era dus de pe lumea asta.

O privea neîncetat. În mintea lui se petrecea ceva ciudat de tot. Voia cu ori-ce preț să ajungă în grația dșoarei Leonora.

Și s'a sfîrșit cu planurile de mai înainte, cu gîndurile lăturalnice. Înaintea ei voia să vorbească cum i spune inima, pentru că i se părea că ori-ce vorbă spusă cu gînd ascuns, îl arde ca un fer roșu. O schimbare, pe care n'o așteptase. Și-a început Naie să povestească ce avea pe inimă. Nu-i vorbă avea un ris de să-i cauți păreche și asta-i strica mult. Se înroșea în față ca un morcov și începea să țipe cum fac curcile, cînd îți puî degetu 'n gură și începi să flueri. O știa Naie asta și-i era necaz să moară și nu se putea stăpîni să nu ridă și el cînd povestea lucruri hazlii. Și de cite ori rîdea așa, Leonora se apuca cu mîinile de mijloc și se clătina nișel — voia să-și facă de lucru.

De altfel întregă seara a petrecut-o Naie de minune.

Venise în apele lui.

La început au povestit bărbaii despre răsboiul cu Buriî — tema lui «domnu Tata» — și-și era mai mare mila să asculte la afuriseniile aruncate asupra Englezilor — «cîni, vampiri» și alte epitetes. — În timpul ăsta cocoana Lucșița și cu fiă-sa vorbeau cu ochii. Ochiî cocoanii Lucșița voiau să telegrafieze bucuria că a dat de un ginere și mișcau din sprîncene plini de înțeles. Ochiî Leonorii erau mai liniștiți și căutaî să prindă înțelesul ochilor cocoanii Lucșița, numai — — —

— Mergeți la teatru, dșoară?

Naie voia să vorbească mai multe și cu Leonora.

— Da, am umblat des cînd mă aflam în oraș, la bunica. — Acuma însă, că sunt aici și că orașul e atît de departe, nu mai pot merge.

— Nu?!... Ei, ce frumos e la teatru, nu-i așa?

Ai văzut pe «Cele două Orfeline»? — Nu? Nicî «Ocolul pămîntului»? — Nicî «Curierul din Lyon»? — A! Admirabile piese!» și începe să explice cu fața schimbată, dîndu-și mina mereu peste păr, începe să povestească despre servitorul lui Phileas Fogg, care a uitat acasă, în Londra, «robineta» dela bec deschisă, de ardea pe socoteala lui întreg orașul, — despre birtașul din «Curierul din Lyon», pe care-l închid hoții în pivniță și strigă ca din gura șarpelui: «Ajutor! Ajutor!» — despre «Cele două Orfeline», cînd ajung în societatea conților, — dar aici se oprește, nu vrea să povestească lucruri, cari nu se cad, — gesticulează cu minile în dreapta, în stînga, pleoscăe cu limba plin de bucurie și se oprește pentru un moment:

— Domnișoară, ai cetit «Misterele Parisului»? — Domnișoara Leonora răspunde un «Nu!», pe care Naie îl tălmăcește pîntr'o rugare: «Spune, spune, dle Naie!»

Și începe Naie să esplice, . . . contele cutare și cutare . . . contesa cutare . . . cînd e vorba de vre-un duel, fața lui par'că capătă brăzdăturile săbiei și ochii lui se fac tot mai mari, mai mari și tăcerea din jurul lui îl împintenă tot mai mult și povestește, povestește de-l taie sudorile.

«Tata» și-a aprins ciubucul și-l urmărește cu interes vădit, pîfăie din cînd în cînd și dă afirmativ din cap, «mama» stă cu minile în poală și se miră cum de știe omul ăsta atîtea bazaconii și-i place mult de numele conților și cavalerilor, și amîndoi, — «tata» și «mama» — își gîndesc din sferă în sferă de ceas: «Ce bărbat bun e ăsta pentru Leonora noastră!»

Leonora singură și razimă obrazul de podul minii și se uită, se uită dusă la fața lui Naie, cîte odată îl urmărește în mișcările lui, dar de cele mai multe ori stă așa, pierdută și crîmpeie, crîmpeie trec gîndurile prin căpșorul ei.

Mama i-a spus azi dimineață chemîndu-o la o parte: «Vezi de te poartă bine cu omul ăsta. Are, paremi-se, gînduri bune față de noi.» Si asta a pus-o pe gînduri . . . Se gîndește la prietenele dela internat, la visurile lor . . . La valsurile jucate pe ascunse, în odaia de dormit, după stînsul lămpii, . . . la romanele cetite cu obrajii îmbujorați, cînd eroul dădea o sărutare iubitei sale . . . și privește la mustățile lui Naie, cum

se mișcă ca două aripi mari de pasăre și-i vine un gînd, de care roșește, pe care-l repetase de atîtea ori în orele din internat:

— Cum o fi, cînd te sărută un bărbat?! Dar din gîndurile astea tresare dintr'odată; Naie a gătat cu povestirea-i prea interesantă, se scoală de pe scaun cu paharul de vin în mîină și, urmînd tonul povestitor de mai 'nainte, în gură.

— Prind ocazia, după ce mă simt atît de bine în mijlocul dvoastră, și ridic acest pahar de vin roșu în sănătatea dvoastră, — dle părinte — și mult stimată doamnă — și vă doresc, ca pe cine aveți mai scump pe lume, pe dșoara Leonora, — să o vedeți cît de curînd așezată la căminul ei, — spre bucuria dvoastră — și a mea . . . — și spunînd astea și-a întors ochii spre domnul «Tata», — spre «doamna Lucșița» și — în sfîrșit — spre Leonora și în privirea, pe care a aruncat-o Leonorii își pusese el toată dulceața din inimă.

Ochii tuturor ardeau.

— Mulțumesc, mulțumesc, domnule Naie . . . — și păharele zîngăniră și se goliră pînă'n fund — în tocmai ca în «Misterele Parisului».

Tăcerea, care a domnit în urma vorbirii lui Naie, era neplăcută pentru toți patru. Leonora mai cu seamă — își aruncase ochii jos, nu-și putea da seamă de simțămîntul, de care era cuprinsă. Pentru întîia oară-i spunea un străin așa ceva în față. Pînă acum fusese copilul alintat al mamei și al tatii, o vorbă mai grea, mai apăsată nu i-a fost dat să audă. — Dar Naie era puțin cam obrasnic. Să-și caște gura, să spună ast-fel de lucruri cînd calcă pentru a doua oară peste pragul ușii! . . . Să se arate minioasă? Se cuvea?

Naie-și cam iușise limba, asta era drept.

Și o idee mîntuitoare veni doamnei Lucșița.

— Am și uitat. Să cînte Leonora ceva la pian! . . .

— Da, da, vă rog, s'auzim! — isbucni Naie. Și toți erau fericiți, că scăpară de un moment neplăcut.

Leonora nu era rușinoasă. S'a așezat la pian și a început să cînte o romanță. Tata, mama și Naie și-au apropiat scaunele de Leonora și ascultau.

Odată mama a făcut semn lui Naie, care stă-

tea ca un stan de piatră, Naie și-a apropiat urechea de gura ei și a ascultat:

— Așa-i, că ne faci bucuria să ne cînți ceva?

— De ce nu, dnă? — apoi și-a ascuțit urechile din noți la romanța Leonorii.

Leonora nu cînta rău. «Cocoana Lucșița»-i povestise tocmai lui Naie: «Am văzut, că fata are talent. Am fost la o prietină, care are clavir și am auzit pe Leonora, că-ți cîntă cu un deget «Suspine crude...» Am zis îndată: «Bravo, fată!» și i-am cumpărat clavir... A început apoi să cînte cu două degete, apoi cu trei și acuma poate — cu amîndouă minile...»

— Bravo, bravo! — adăogă Naie dînd din cap și urmărind mînuțele Leonorii, cari alergau pe clape ca două prîsnele. Și tot mai mult s-ar fi uitat Naie la Leonora, la mijlocul ei, care se clătina nițel de cîte-orî apăsa pe pedal, la umerii ei rotunzi, cări ieșeau acuma mai bine la iveală, la capul plecat puțintel înainte, să cetească notele, la şuvița de păr, desprinsă și rătăcită pe lîngă gît. Și-i venia o poftă nebună să sărute şuvița de păr.

— Leonoro! Cîntă-ne «Călugăru»! — se rugă mama la sfîrșitul piesii.

Atunci Leonora a căutat notele, le-a despăturat și cu glasul, mai întii domol, nesigur, apoi tot mai tare, a început să cînte, acompaniindu-se la pian.

Tata și mama-și ținea răsuflarea. Naie făcea o față plină de admirație, ochii voia să arate o emoție adîncă și cînd dșoara Leonora cîntase pentru ultima oară:

«Doi ochi albaștri...»

toți trei aplaudară de se cutremurau păreții.

— Acuma dta, acuma dta!

Și Naie nu se lăsă rugat de două-orî. La început rîse iară de satisfăcut ce era, apoi să apropie grav de piano și proptindu-și o mînă

în șold, iar cealaltă de scaun, începu — favorita lui romanță: «S-a dus a mea iubită...»

Ochii și i-a făcut mici, mici, gura și-o aducea cînd mică, cînd mare, după cum trebuia, obrajii-i erau roșii ca jăromaticul, părul i se răscolise în cap și limba-i pleoscăia, de cîte-orî dădea de cîte un ton cam înalt sau de cîte-orî lua răsuflet. O, era grandios Naie în cîntecul ăsta; o spunea și «tata» și «mama».

Ochii i se învîrteau în orbite, iară cînd ajungea la pasagiul:

«Mai bine-un glonț de pușcă
Și-o moarte la minut...»

era îngrijitor. Mîna dreaptă și-o aducea la inimă și scotea nește accente «dumnezeiești», încît doamna Lucșița vărsa lacrimi de emoție, iar «tata»-și răsucea barba nervos.

Și numai Leonorii nu-i venea să admire pe dnu Naie, ba ce-i mai mult, îi venea un rîs de să se prăpădească și alta nu și abea se putea stăpîni.

I venise în minte, că la internat venea în fie-care Sămbătă unul cu flașneta și cînta tocmai așa de frumos ca «dnu Naie» și să strîmba tot așa de caraghios. Și rîsul nu și-l putea reținea mai cu seama atunci, cînd Naie-și gata strofa. După «glonțul de pușcă», dîrdăia din buze și din limbă de să fi speriat copiii cu cîntecu lui. Erau ultimele tacte ale romanței, pe cari trebuia să le cînte pianul singur.

Și cîntînd Naie-și creștea în pene văzînd pe părinții «Leonorii lui», cu ce evlavie-l ascultă.

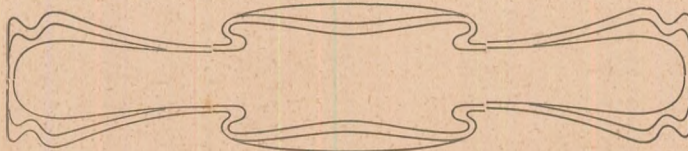
Cînd aș gătat un ropot de aplause i-aș răsplătit osteneala.

— O, a fost admirabil! — spunea «Mama».

— Într'adevăr frumos! Splendid!...

Și așa aș petrecut seara întreagă, iar Naie, cînd își îndrepta pașii cătră casă-și gîndea plin de satisfacție: «De azi peste două luni, o să fiu ginere!»

Horia P. Petrescu.

EMERIC MAĐÁCH. — TRAGEDIA OMULUI.

(Urmare.)

Trad. de Octavian Goga.

TABLOUL VII.

(În Constantinopol. Piață pe care se preumblă câțiva cetățeni. În mijloc palatul patriarhului, în dreapta mănăstire de maice, în stînga livadă. Adam reprezentînd pe Tancred, în plină bărbăție, sosește încunjurat de fanfare în fruntea cruciaților ce se întorc din Asia. Lucifer ca soțul lui de arme. Seară, mai tîrziu noapte.)

Primul cetățean.

Priviți, iar vine o ceată de barbari
Să ne încuiem și ușile și poarta,
Căci cine știe? Vor a ne prăda. . .

Al doilea cetățean.

Grijiți-vă de fete și neveste,
Căci ei cunosc seraiile prea bine.

Primul cetățean.

Și ele știu ce pot învingătorii.

Adam.

Opriți-vă! De ce fugiți de noi?
Ori nu vedeți voi semnul sfînt al legii,
Ce ne'nfrățește 'n drumul țintei noastre?
În Asia am revărsat lumină
Și dragostea credinței noastre sfinte.
Învățătura dreptei vindecări,
A celui sfînt, trimis pe-al lor tărîm
Am spus-o noi celor rătăcitori.

Primul cetățean.

Maî auzit-am grai așa și-atunci
Sburau cărbunii să ne-aprindă casa.

Adam (cătră cavalerii.)

Vedeți acum! Iată rodul blăstămat,
Dacă tilhari cu gîndul păcătos,
Pornesc în lume flamura cea sfîntă
Și lingușind bietul popor ce crede
Vin nechemăți de se ridic'asupra-î.
Frați cavalerii! Pin' cinstea nepătată
Și lauda sfînt'a domnului din ceriuri,
Pin' vitejia, sprijinul femeii
Le-avem pe spadă: noi sîntem chemați

Să înfrînăm ăst demon nevoias
Croindu-î căi potrivnice cu vrerea,
Ca să slugească legea celor sfinte.

Lucifer.

Vorbești frumos, dar uite Tancred, dacă
Nu o s'asculte glasul tău poporul.

Adam.

Dar unde-î duh și 'nvingerea-î acolo.
Îl fulger eu!

Lucifer.

Dar duh de-î și la dînsul,
Pogori-te la el atunci?

Adam.

De ce?

Maî nobil e dacă-l ridic la mine.
A nu lupta din pricina năvingă,
Că n'ai tovarăși, tot atît de laș e
Ca sufletul care-ar fugi de prietenii,
Cînd împărțirea prăzii e la rînd.

Lucifer.

Vezi ce-a-ajuns ideea cea măreață,
Ce întăria martirii de prin circuri!
E sufletul scăpat azi din obezi?
Ciudat de tot e ăst chip al frăției.

Adam.

Nu-ți bate joc! Învățătura sfîntă
Eu o înțeleg, ea-î dorul vieței mele.
Să stăruie cel cu scînteie 'n suflet,
Cu drag primim în tagma noastră omul,
Care și-a scris cu spada vrednicia.
Dar tagma noastră trebuii apărată,
De zarva lumii greu clocolitoare!
O de-ar sosi seninul ceas al vremii,
Plăsmuitor de desrobire-aievea,
Cînd cad obezi, căci totul e curat.
N'aș crede eu zorirea astei zi,
De n'am avea de urzitor al muncii

Pe însu-și Domnul Dumnezeu din ceriuri!
Tovarăși, voi văzutu-neați primirea
Streini sîntem în pestrițul oraș,
Să ne-așezăm deci tabăra 'n livadă,
Cum la păgînt făceam odinioară.
Va fi mai bine altădat'. — Porniți deci,
Căci vin și eu. De ceata lui întregă,
Răspunzător e orî-ce cavaler!

(Cruciații așează corturile.)

Lucifer.

Ce pagubă, că gîndurile tale,
Rodesc numai povestea unui măr
Cu fața roșă, dar putred la miez.

Adam.

Destul! — Nu crezi nimic tu sfînt sub soare?

Lucifer.

Dar chiar să cred. Cînd neamul tău nu crede,
Nu-î de folos. Țst ord de cavaleri,
De care spuî că-î neclintit în valuri,
Ca ostrovul, ca Paros . . . ordul ăst'
S'a stînge-odat' și'n drumul prăbușirii,
Va fi o stîncă pentru călători,
De miî de orî mai plină de primejdii,
Ca cea lipsită vecinic de lumină.
Tot ce trăește plăsmuind un bine
Cu vremea moare, duhul i se mută,
Trupul remîne-asemeni unui hoit,
Ce 'mprăstie miasme-on oritoare
În noul cerc, clădit în jurul lui.
În chipul ăst, rêmîne pentru noi,
Întregă slava vremilor apuse.

Adam.

Pîn' piere ordul, sfîntul lui cuvînt,
Se răspîndește poate prin mulțime,
Pericol nu-î atunci!

Lucifer.

Cuvîntul sfînt. —

Acesta e blăstămîul vos' de veacuri:
Cuvîntul sfînt, căci de-l luați pe buză,
În rostul lui atît îl ascuțiți,
Și-l frămîntați în goana voastră pîn'
Clădiți din el obezi, orî nebulie.
Cînd n'aveți minte 'n tot hotărîtoare,

Pe drumul ăst de ce să mai purceadă
Nevolnicia minții voastre strîmte?
Vezi spada mea. c'un fir de păr mai mare,
Orî mai subțire, rostu-î nu se schimbă.
Și de-aî urma pîn la sfîrșitul lumei
Cel fir de păr hotarnic nu-l vei ști,
De și simțirea, ochii ți-l arată
Cînd e schimbarea mare săvîrșită . . .
— Dar ce vorbesc? — Te ostenește graiul,
Privește 'n jur puțin și vezi tu însuși.

(Se arată din nou cîți-va cetățeni).

Adam.

Ni-s osteniți tovarășii. Cer casă,
În inima creștinătății — aici,
Doar nu'nzadar?

Al treilea cetățean.

E întrebare, dacă
Nu ești eretic, mai rău ca păgînul?

Al patrulea cetățean.

Ce crezi tu? Spune: *Homousion*,
Orî *Homoïusion*?

Adam.

Eu nu'nțeleg, ce zici.

Lucifer.

Nu zi nimic, mai bine e așa.

Al patrulea cetățean.

Eretic e, căci vezi-l se 'ndoiește.

Mai mulți.

Veniți degrab', să ne'ncuîăm în casă,
Blăstăm pe cei ce vor să î ocrotească!

(Cetățenii se împrăstie. Apare patriarhul în pompă
de domnitor, încungiurat de suita dela palat. Urmează
o ceată de călugări, cari conduc ereticii legați în lan-
țuri. Ostași și popor.)

Adam.

Mă îngrozesc, dar spînem-mi tu ce prinț,
S'apropie așa semeț, obraznic . . .

Lucifer.

Un preot e, urmaș e la apostoli!

Adam.

Și cine sunt aști cerșitori desculți,
Ce zimbitori petrec poporu'n lanțuri,
Cu mincinoasa umilinț'a lor?

Lucifer.

Călugări sînt: un neam mai nou de cinici.

Adam.

În codrii mei eu n'am aflat de-aceste.

Lucifer.

Îi vezi de-acum, că se lățește 'n cet
Credința 'n iad. Dar grije ai, cinstește
Pe-acești ce sînt stăpîni peste virtute,
Dar milă n'au.

Adam.

O spune-mi ce virtute,
E 'n găzduirea ăstor păcătoși?

Lucifer.

Virtutea lor e chinul și 'mpăcarea,
Ce dascălul a arătat pe cruce.

Adam.

Răscumpărînd o lume-a murit el,
Pe cînd aști lași doar' în deșert îl iaū,
Se răzvrătesc potrivnicii milei lui.
Nebun e cel ce prinde-aceiaș armă,

Cînd un țîntar i se împotrivesc
Și cînd un urs.

Lucifer.

Dar uite ei privesc
De urs, țîntarul. — N'ar avea și dreptul,
Ei ce se cred cu cerul înfrățiți,
Să blasteme pe cei rănași în lume?

Adam.

Ca Toma văd, dar nu pot crede-asemeni,
În adevărul astor arătări.

(Pășește înaintea patriarhului.)

Părinte! Noi ai sfintului mormînt,
Soldați sîntem și căutăm lăcaș
Să odichnim puțin căci drumu-î greu,
Dar în oraș nu ne primesc în casă
Ajută-ne tu care ești puternic!

Patriarhul.

Azi fiii mei de lucruri mici n'am vreme,
Căci Dumnezeu și oamenii mă chiamă
Să osîndesc pe-acești eretici, cari
Ca buruiana ne rodesc otravă!
Cu foc și fer îi perdem înzadar,
Căci întrămați din nou trimete-î iadul.
Dar dacă sînteți luptătorii crucii,
De ce căutați dușmanii la Arabi?
Aice sînt! Porniți-vă cu toții,
Sdrobiți-le și satul și sămînța,
Moșnegii lor, femeia lor, copiii...
(Va urma.)

După bătaie.

— Sonet. —

De după nori răsare luna plină
Și luminează cîmpul de bătaie.
De vînt, pădurea neagră se îndoiaie,
Mugește-adînc și plînge și suspină

Stău făr' de suflet aruncați în tină
Precum, vecinii claie peste claie.
Jar pîriuașul revărsat de ploaie
Și turbure cu sîngele se 'mbină.

Dar arinișul îndelung foșnește
Și la lumin' o spadă se zărește
E pîrcălabul... între morți apare

Pe-un cal sumet, cu flamura străbună,
Rănit, din cornu-î de argint mai sună
Chemînd la luptă dureros.. dar moare.

A. Cîmparu.

FOI RĂZLEȚE.

I. Al. Brătescu-Voinești: Nuvele și schițe. București. Minerva. 1903. Un volum în 8°, pp. 147 + 1—VIII. Prețul lei 1.50.

Pe cînd Convorbirile literare lincezează sub direcția unui comitet cu multă tragere de inimă, poate, dar puțin chemat de a salva vechia revistă din criza, în care se găsea, între epoca de înflorire de sub Iacob Negruzzi și epoca de renaștere de sub Ioan Bogdan, apariția vre-unei nuvele de dl Brătescu-Voinești însemna un eveniment. Dar colaborarea lui la Convorbiri a fost de scurtă durată, căci ajungînd judecător unde-va în provincie, autorul lui *Pană Trăsnea sfîntul* amuțește. Trebuie felicitat deci dl Nerva Hodos, nu pentru puținul gust artistic, care l'a arătat alegînd o copertă imposibilă, ci pentru buna sa idee de a culege Nuvelele și Schițele Brătescului și de a le scoate în volum, dînd ast-fel nu numai publicului cetitor o carte bună, ci îndemnînd și pe autorul ei să-și regăsească Muza părăsită. Muza aceasta e înrudită cu a nuvelistului Turghenieff. O tristețe adîncă e răspîdită peste narațiunile unuia și altuia, nuvele și schițe fără pretenții, cari însă cetite odată, nu se uită. Dl Brătescu nu e pesimist, de și aparține unei școale de pesimiști; pe el îl dor suferințele bietului *microb*, dar ni le spune într'un

WERESTCHAGIN: PĂRĂSIT.

ton duos, fără să crîșnească din dinți, știînd că simburele cinstei și sufletele curate încă nu sînt nimicite de pe pămînt, cit timp mai trăește un *Pană Trăsnea*, pe care atît îl admiră încît fără sfială îl numește *sfînt*. Ca și marele scriitor rus, dl B.-V. nu se insinuă prin subiecte neobicinuite, ci ne cîștigă prin intimitatea cu cari le inconjoară, ne face să iubim pe eroii lui iubiți, să ne pară rău după bietul *Castor*, care trebuie împușcat. Nu prin declamație ci printr'un stil absolut lipsit de artificii, netezit de ori-ce banalitate, prin imagini puține dar limpezi și nouă, el știe să ne înrudească și pe noi cu nefericii cinstiți, din cari și-a înjghibat familia. Cum să nu iubim pe Florica, cînd el întrerupînd de odată o i-ce descripție, lasă frîu liber sentimentului, arătîndu-ne-o ast-fel: «dormia frumos, cum dorm toți copiii, ba mai frumos, căci avea acum pe chip o seriozitate *de-și venea să pufnești de ris și s'o deștepti în o sută de sărutări!*» Cum să n'auzim sgomotul ce premerge în fie-care cazarmă unei inspecții, cînd el e descris ast-fel: «Să mai auzi și fișiturile perilor, țacăniturile armelor, pocnetul *deschis și cinstit* al palmelor, bufnitul *mut și infundat* al pumnilor, înjurăturile, doveditoare de o bogată imaginație și de o minuțioasă cunoștință într'ale lucrurilor sfînte, ale celor cari dau, și sughițatul, oftatul și vaetul celor cari primesc; și atunci o să ai o deplină idee, de ce va să zică o pregătire de inspecție de Don Colonel...» Reproduc pe cea mai scurtă și una dintre cele mai bune schițe ale volumului *Magheranul*.

Dr. S. P.

Măgheranul.

Se veștejia într'o oală de pământ în cel mai întunecos colț al florăriei cocoanei Linții, ofilit și alb ca o earbă crescută în pivniță, când într'oz zi baba, descoperindu-l acolo, îndrăzni să-l ceară, și fiind cocoana Lința vestită de bună și mai ales față cu baba, care-l fusese doică, a doua zi cumpără un vas nou, așază floarea cerută într'insul, și oprind trăsura ei sclipitoare dinaintea căsuței babei, se coborî ea însași și dăte măgheranul în mîinile bătrînei.

nicî împrejurarea că-l fusese dăruit de o cocoană mare, nu l'a putut schimba în cine știe ce altă floare minunată, ci tot magheran a rămas; dar, pentru că lumea e așa de ciudată, încît nu-și face dragostea după prețul lucrului, ci face de a 'ndoasele: prețul lucrului după dragostea ce are pentru el, și pentru că babei nu i a dat în gînd să schimbe ciudățenia lumii, ține la el ca la singura podoabă care mai înseninează căsuța ei posomorită. Iar dacă a început a prinde slăbiciune de el, tot îngrijindu-l toată ziua,

WERESTHAGIN: APOTEOZA RĂZBOIULUI.

† Mulțumirea bătrînei, care se învîrtea pe loc zăpăcită, nu se poate spune; dar de-atunci, regulat de două ori pe lună, ia ghiveciul în brațe și călcînd cu îngrijire, se duce pînă la capul uliței, unde locuște cocoana Lința, pentru a-i arăta vădita sporire a florii. Acuma măgheranul a crescut, s'a făcut stufos ca un pomuleț și mirositor de îmbată casa.

Negreșit, nicî faptul că era așezat într'un vas frumos de porțelan cu chenare aurii și cu felurimi de chipuri zugrăvite în fel de fel de culori,

încet încet a ajuns la ea un fel de nebunie, nevătămătoare, care o face să-l arăte ori-cui întră în vorbă cu ea, povestindu-i nelipsit cum a venit împrejurarea să-l capete: «Pune 'n gînd de vezi, maică; se veste-e-e-jea săracul într'un colț . . .»

Azi nu e om în toată mahalaua aceea, care să nu cunoască povestea măgheranului, iar babei nu i se mai zice într'alt cumva decît: «baba cu măgheranul».

Cîrciumarul de peste drum, cînd ese dimineața

să-și ridice oblonul dela prăvălie, văzîndu-o stînd liniștită pe treptele scăriții ei, o întreabă; «Ce face magheranul, bătrînic?» Tot așa o întreabă bucătăresele care se duc în piață și precupeții care vin din spre piață — și bătrîna le răspunde, că e bine; ear dacă se opresc cumva puțin în loc, apoi începe povestea: «Pune 'u gînd de vezi, maică: se vește-e-e-jea săracul oropsit întru'n colț...»

* * *

Locuința bătrînei se află în apropierea de podul dela Domnița Bălașa. Aceasta este trebuincios de știut, fiind că pe acest pod este astă-zî o manifestație de stradă, urzită pentru a răsturna ocîrmuirea. E un furnicar de lume de toată mîna, dar măi ales de lume bună: oameni făr' de lucru, saū al căroră lucru poate suferi întîrziere, vagabonzi, postulați de slujbe și studenți și elevi de licee cu ghiozdane, toți cunoscuții, necunoscuții, cari în ast-fel de împrejurări se adună ca oile unul peste altul, neștiind nici ce vor, nici pentru ce se canonesc reciproc, ghiontuindu-se și călcîndu-se pe picioare.

Cei cari știu ce vor, aū pus pietrele caldarîmului de- a curmezișul podului, iar în mijlocul lor, suit pe capra unei trăsuri, un tînăr spîn și jobenat, gesticulînd și răcnind, îndeamnă pe iubitul său popor — (care e adevăratul stăpîn al nației, iar nu nemernicii, cari trec răsturnați în cupee) — să meargă la Mitropolie și acolo, în incinta Camerei, să dicteze nemernicilor din paranteza de mai sus, cum și ce fel să se poarte . . . . .

Poate că e folositor să se știe că generosul orator, care îndeamnă pe popor la bine, e un june, care însă de timpuriu n'a putut răbda ticăloasa robie a școlilor; că acum e gazetar la un valoros organ, și cum nu e împins să

vorbească decît de adînce și neprihănită dragoste ce zi cu zi a adunat pentru sărmanii desmoșteniți, cari suferă și plîng în umbră!

Se vede însă că nu înțeleg lucrurile tot așa cei care țin în mîna puterea, căci trimit o parte dintr'însa, în chipul unui escadron de jandarmi pentru a împrăștia mulțimea.

Cine o să se mire auzind că se împrăștie de îndată ca puil de potîrniche. Le sfîrîie călcîiele nu alt-ceva; și un ogar, asmuțit pe tînărul de pe capra trăsuri, nu l'ar prinde, precum nu-l poate prinde nici jandarmul care-l urmărește cu sabia . . . în teacă.

O ghiulea n'ar sfîrîima măi rău ușa babei! Și în dreptul ușii era baba, care pleca cu măgheranul la cocoana Lința . . . Ca o cîrpă sboară ea îmbrîncită și se prăvălește într'un colț al odăii, iar tînărul sare pe fereastra de din dos, sare ulucile din fund, măi sare altele și scapă . . .

* * *

În seara aceleiași zile e liniște desăvîrșită. Numai haz a adus manifestația. Haz fac cei ca e se plimbă braț la braț pe ulițe zeflemisind mișcarea sfîrșită fără nici un accident; haz se face prin cofetării, cafenele și prin casele oamenilor, pînă și de cei care au încercat să răstoarne ocîrmuirea; în hohote de ris ale altor tovarăși de seama lui povestește junele vorbitor peripețiile cu fuga lui de la capra trăsuri prin fereastra căsuții, peste ulucile de din dos: «Nici nu știu cine era . . . ba da, o babă . . . o vrăjitoare . . .»

Numai colo lîngă cheiū, într'o căsuță posomorîtă, baba stă pe un scăunel pînă peste miezul nopții și plînge încet cu capul între miini. Nu plînge de lovitura dela coastă: plînge peste măgheranul prăpădit și peste cioburile ghiveciului iubit . . .

I. Al. Brătescu-Voinești.

DIN CASTEL.

Zorii dimineței albesc răsăritul
 Și Domnița încă ochiul nu l-a 'nchis :
 Două nopți de-a rîndul n'a venit iubitul
 Două nopți, — și-o vorbă măcar nu i-a scris.

Și 'n odae par'că cu lumină-î plouă
 Răsăritul astă-zî, — și ar vrea acum
 Să mai fie noapte, măcar, un ceas, două
 Căci mult așteptatul, poate-o fi pe drum . . .

Doar iubitul vine numai noaptea cînd
 Somnoros castelul porțile-și închide
 Și cînd nimăruia nu-î trece prin gînd
 Că un geam ca 'n basme, tainic, se deschide

Că se lasă-o scară și pe ea Domnița
 Coboară în taină, și că 'n nrma ei,
 Zovorind cu grijă singură portița
 Către el se 'ndreaptă cu pași mărunței . . .

Și zorile albe i mîngîie fața
 Dar zorile albe astă-zî nu-î mai plac
 Căci e-a doua oară de cînd dimineața
 A găsit-o plînsă singură 'n ciardac . . .

«Două nopți iubite, două nopți si tu
 Nu mi-ai trimis știre unde te-ai fost dus
 Și nici măcar vorbă cînd mai vii d'acu
 Vii cînd iasă luna, ori cînd o fi dus ?

«Două nopți de veghe și de plîns trecuî
 Singură iubite, — nopți fără de lună
 Și nu-mi puteam dorul să-l spun nimăruî
 Plînsă toată noaptea, par'că-eram nebună.

«Te-aștept și de seară, — de o fi să nu vii
 Și nici măcar vorbă nu mi-î mai trimite
 Nu căta zădarnic, — potece pustii
 Ți-or arăta drumu 'n fîntirim, iubite . . .»

München.

ISIS.

CRONICĂ ȘI NOTIȚE.

DI profesor universitar Nicolae Iorga în articolul intitulat «Școala lui Ștefan cel Mare» publicat în «Sămănătorul» nr. 15, judecînd felul cel mai potrivit pentru aniversarea marelui Voevod, scrie între altele următoarele șire, pe cari le reproducem ca o dovadă de înțelegere dreaptă a trebuințelor noastre și ca un nou semn al dragostei părintești, ce nutrește distinsul savant pentru Romîniul din țara noastră :

«Să-î dăm ce ni-a dat. Romîni din toate unghiurile, — o faptă pentru Ștefan cel Mare! . . . Cea mai mare biserică e școala. Să facem școala lui Ștefan cel Mare.

Aceasta n'ar fi o școală cum sînt celelalte. Romîni, cari încep să albă aceeași cultură, trăiesc risipiți unii de alții și nu se pot cunoaște în deajuns, — căci nu ajunge scrisul numai, trebuie căldura cuvîntului și în-

cercarea ochilor. Ațiția n'au putut să audă nici odată măcar o frumoasă limbă literară. Înainte de a se arunca în viață, unde au și misiunea de a-și păstra caracterul lor romînesc și de a lucra pentru înaintarea neamului lor, — cei mai buni studenți din Bucovina, din Bănat, din Maramureș, din Ungaria proprie, din Basarabia ar trebui să stea cite-va luni, de recunoaștere și orientare, în orașul unde bate astăzi inima Romîniimii, în capitala Regelui Carol, aici în București. O școală, un adăpost ar trebui aice ca să-î primească, după cercetarea din partea unor oameni competenți a scopului și a puterilor acestor oaspeți. Cît n'ar înainta prin această sălășluire împreună idealul de înțelegere a sufletelor romînești, și ce amintiri ar lăsa, cari nu s'ar putea șterge nici odată!» (Sămănăt. p. 288, a III.)

* * *

«Asociațiunea» publică un călduros apel îndreptat către toate inimile nobile pentru sprijinirea «Muzeului istoric și etnografic al Românilor din Ungaria și Transilvania», a cărui peatra fundamentală se va așeza încă în anul acesta. Sprijinul poate fi în bani sau în obiecte vrednice de a figura în oglinda neamului nostru. Suntem siguri, că publicul va ști aprecia mărețul scop după merit și va contribui cu dragă inimă — urmînd exemplul ilustrei familii de Mocsonyi.

* * *

Werestchagin. Credem că facem bucurie cetitorilor noștri, reproducînd în numărul de față două dintre tablourile pictorului rus Werestcha-

de Lermontoff și Pușkin, în Turkestan a fost de față la luptele purtate de Ruși și Werestchagin a știut să pună pe pînză atît de fidel și de artistic cele văzute, încît deja în anul 1868 este privit de unul din cei mai buni pictori de războaie.

Expoziția lui din St. Peterburg a stîrnit o revoluție întregă în lumea artistică. De aici înainte renumele îi este asigurat.

Călătoria, pe care o face în India, îi îmbogățește pînzele cu tinuturile munților înzăpeziți ai Himalaei. În 1878 e de față în statul major a lui Skobelen și Gurko, la luptele de pe cîmpurile Bulgariei, în războiul romîno-ruso-turc. De aici își au originea celebrele tablouri din

ESCURSIONIȘTII DELA GHIOROC.

gin, cu atît mai virtos, cu cît catastrofa dela Port-Arthur este în vie amintire tuturora.

Iată și cîte-va notițe biografice din viața celebrului pictor:

Vasile Vassiljevici Werestchagin s'a născut în anul 1842 într'un orașel neînsemnat din districtul Novgorodului. Deja de copil arăta aplicare pentru desemn, stînd ziuica întregă cu creionul în mîină. În etate de 7 ani a plecat din casa părintească. A făcut studii militare, dar a părăsit în anul 1860 cariera dedicîndu-se cu totul artei sale. A intrat în Academia de belearte din Petersburg, a făcut călătorii de studii în Paris, n Kaukaz a putut găsi frumseșile naturii cîntate

ciclul războiului: «Prisonierii», «Învinșii» și «In trecătoarea Șipka domnește liniște». De renume European este ciclul luat din viața lui Napoleon.

Tablourile lui Werestchagin au contribuit foarte mult la ideile de desarmare, arătînd mizeriile și torturile îngrozitoare ale războiului. W. a fost un Tolstoi al penelului. Realismul lui te sguđuie, subiectul tractat stă clar înaintea ta, cu toate amănuntele spăimîntătoare.

Și ca ironie a sorții pictorul, care a sbiciuit cu atîta patimă războiul, trebuie să moară cuprins de valurile mării, într'o luptă navală.

* * *

Conferințe literare în Viena. Tinerimea română din jurul societății «România jună» din Viena a început în 22 Aprilie l. c. un ciclu de conferențe. În ziua amintită a ținut dl dr. Sextil *Pușcariu* conferința sa despre: Afișurile moderne. În 28 Aprilie va ținea dl Ioan *Guirescu*, vorbind: Despre trecutul nostru, apoi vor urma dl dr. Erast *Tarangul*: În drum spre Elada (5 Mai), dl Mihaï *Popovici*: Anul libertății 1848 (15 Mai), dl Ioan *Scarlatescu*: Richard Wagner și opera dramatică, — cu ilustrațiuni muzicale (21 Mai), dl dr. Iosif *Popovici*: Ceva din lit. română (1 Iunie) și dl Nicolae *Dobrescu*, despre: România pitorească, de Vlăhuța și Drumuri și orașe, de Jorga, paralelă (în 11 Iunie).

* * *

Ni se scrie din München: O știre, care trebuie să ne bucure pe noi români. Departe, printre streini, doi tineri români, luând calea practică și mănoasă a meseriilor, și-au atras lauda și admirația cunoscătorilor. Primul e dl *Ladu*, din Reghimu-săsesc; pictor decorator de mare merit, cu o voință de fer, a eșit *al II* la concursul de măestrie al orașului; — al doilea e dl Gheorghe R. *Brassai*, din Orăștie. Dsa escelează în timplăria secesională de lucș și în genul «intarsia». Desenele și schițele dsale i-au atras laudele profesorilor; multe originale de a le dlui *Brassai* au fost clasate ca model pentru fabrică. După trei luni, luându-și diploma, se va stabili în orașul natal. Pe noi nu pot de cit să ne bucure veștile acestea, — căci vedem tinerii noștri români apucând un drum, care îi va scoate mai curînd la bun liman.

I. B.

* * *

Studentii nostri la Ghioroc. Ideea de a face excursiuni în mijlocul poporului nostru din provincă pornită spre întrupare nu de mult la tinerimea universitară din Cluj a prins rădăcini și aici la Budapesta. Studentii nostri de aici, convinși despre însemnătatea astorfel de excursiuni, despre efectul neprețuit educator ce îl pot avea asupra poporului și îndemnați de dorul de a-și mai scâlta sufletul în seninătatea neprihănită a vieții dela țară, au petrecut Sf. Paști în Ghiorocul din podgoriile Aradului. A fost o idee fericită aceasta pentru că aste locuri din miezuina pămînturilor românești erau prea date uitării și amenințate să fie înecate de străini.

Studentii nostri s'au alipit de popor, au luat parte la serviciul divin executînd cîntările liturgice au ținut discursuri înțelepte poporului, care la rîndul său a răsplătit totul cu manifestațiuni de adevărată dragoste românească. În seara ultimă au dat studentii nostri un concert pentru publicul inteligent cu corul și orchestra, cari și acum au escelat prin temeinicia cunoștințelor

musicale și dibăcia esecutării atît de des dovedite. Solo de violină al dlui A. Monța, acompaniat la pian de A. Iorga și declamațiunile dlui G. Gîrda au plăcut mult.

Punctul de forță al concertului a fost însă drăgălașa și prea frumoasa dșoară *Mărioara Dogée* din Lipova, al cărui prețios concurs le-a succes studenților noștri să-l cîștige. Dșoara *Dogée* a pus în uimire întregul auditor prin prestațiunile măestre, a dovedit o rară dibăcie, o pricepere și simț musical neîntrecut, un gust fin artistic și o măestrie desăvîrșită în saltul sprinten al gîngașelor degete peste clapele pianului, din care storcea melodii dulci, melodii fermecătoare, cari te făceau să admiri pe stăpîna mărețului talent și a ochilor atît de negri și frumoși.

Succesul moral al acestei excursiuni este neprețuit și noi dorim ca această frumoasă pornire a studențimeii noastre să se întrupeze cît mai des.

Reproducem aci una din fotografiile luate cu această ocaziune.

* * *

Într'unul din numerii viitori vom publica nește articoli interesanți despre *Japonia* și *populația japoneză*, articoli datorii compatriotei noastre, dna *Cosmuța*, care a făcut călătoria de studii, trimisă fiind din partea ministeriului de culte din Ungaria. Dna *Cosmuța* a binevoit să ne pună la dispoziție și vre-o cite-va clișee după fotografiile luate la fața locului. Mulțămim dnei *Cosmuța* înainte pentru serviciile aduse revistei noastre.

CĂRȚI ȘI REVISTE.

(Dări de seamă și notițe bibliografice.)

Am primit la redacție:

Dr. I. Beu, *Igiena școlară*, broșură de 52 pag., prețul 60 banî. Sibiu, Tipogr. Archidiec. 1904.

* * *

Dr. Constantin Lacea, profesor la gimn. din Brașov. *Conversații*, Gespräche, Conversations. Brașov, Tipogr. Ciurcu. 1904. Prețul nu e anunțat. (60 pag.)

* * *

Emilia Cordoneanu, Școala *Fröbeliană*, Mica pedagogie pentru educația copiilor. Căluza profesorilor și a familiilor pentru grădina de copii. București, Institutul de arte grafice «Eminescu». 1904, 54 pag., prețul 4 Lei. Singura carte românească, care tractează despre grădina de copii. O recomandăm cu toată căldura atențiunii celor chemați.

* * *

Junimea Literară din Cernăuți, Nr. 3 cu următorul *sumar*: — Nicolai Ieremovici-Dubău; dr. *Sextil Pușcariu*: Poeți noi; *Tanin*: Lacrimele florilor; *Filnt*:

